

Transkripcija (Latviešu valodā)

“Aristotelis”

https://www.youtube.com/watch?v=csIW4W_DYX4 - 7:30 minūtes

[0:00] Aristotelis dzimis ap 384. gadu p.m.ē. sengrieķu Maķedonijas karalistē, kur viņa tēvs bija karaļa ārsts. Viņš izauga par, iespējams, visu laiku ietekmīgāko filozofu, kuru dēvēja par “meistaru” un vienkārši “filozofu”. Viņa pirmais svarīgais darbs bija audzināt Aleksandru Lielo, kurš drīz pēc tam devās iekarot pasauli. Pēc tam Aristotelis devās uz Atēnām, kādu laiku strādāja kopā ar Platonu, bet pēc tam sāka darboties patstāvīgi. Viņš nodibināja nelielu skolu, ko nosauca par liceju. Franču vidusskolu apzīmējums ir atvasināts no Aristoteļa skolas nosaukuma. Viņam patika pastaigāties, mācot skolēnus un apspriežot idejas. Viņa sekotājus dēvēja par “peripatētiķiem” – “klejotājiem”. Daudzās viņa grāmatas patiesībā ir viņa lekciju pieraksti.

[0:45] Aristoteli fascinēja tas, kā daudzas lietas patiesībā darbojas. Kā cālis aug olā? Kā vairojas kalmāri? Kāpēc vienā vietā kāds augs labi attīstās, bet citā – gandrīz nemaz? Un galvenais – kas padara cilvēka dzīvi laimīgu un sabiedrību veiksmīgu? Aristotelim filozofija bija praktiska gudrība. Lūk, četri lielie filozofiskie jautājumi, uz kuriem viņš meklēja atbildes.

[1:08] Pirmais: Kas padara cilvēkus laimīgus? “Nikomaha ētikā” (grāmata savu nosaukumu ieguvusi tāpēc, ka tā veltīta viņa dēlam Nikomaham) Aristotelis izvirzīja sev uzdevumu noteikt faktoros, kas veicina vai neveicina cilvēku labo dzīvi. Viņš uzskatīja, ka visiem labiem un veiksmīgiem cilvēkiem piemīt zināmi “tikumi” jeb personības īpašības, un ierosināja, ka mums būtu labāk jāprot noteikt, kas tie ir, lai mēs varētu tos izkopt sevī un cienīt citos. Aristotelis noteica 11 tikumus: drosmi, mērenību, labvēlību, krietnumu, augstsirdību, godaprātu, pacietību, patiesīgumu, atjautību, draudzīgumu, pieticību.

[1:44] Aristotelis arī novērojis, ka katrs tikums, šķiet, atrodas viduspunktā starp diviem netikumiem. Tikums ieņem tā saukto “zelta vidusceļu” starp divām galējībām. Piemēram, savas “Ētikas” IV grāmatā ar burvīgo nosaukumu “Sarunu tikumi: atjautība, bufonāde un garlaicība” Aristotelis aplūko faktu, ka cilvēki labāk vai sliktāk prot sarunāties. Aristotelis atzina, ka prasme patīkami un interesanti sarunāties ir viena no labas dzīves sastāvdaļām. Dažiem cilvēkiem trūkst smalka humora izjūtas: tas ir “garlaicīgais tips” – cilvēks, kurš “nav derīgs nekādai sociālai saskarsmei, jo viņš ne ar ko nepiedalās un par visu apvainojas”. Bet citi ar humoru pārspīlē: “Bufons (ākstis) nespēj atturēties no jokiem, nežēlojot ne sevi, ne kādu citu, ja vien viņš var izraisīt smieklus, un sakot lietas, ko gaumīgam cilvēkam nekad neienāktu prātā pateikt.” Tātad “tikumīgais” cilvēks šajā jomā atrod zelta vidusceļu: viņš ir asprātīgs, bet taktisks.

[2:39] Īpaši aizraujošs ir brīdis, kad Aristotelis par visiem tikumiem izveido tabulu ar trim kolonām: “Pārāk maz”, “Pārāk daudz” un “Tieši tik, cik vajag”. Mēs nevaram mainīt savu uzvedību nevienā no šīm jomām, vienkārši kaut ko izdomājot. Taču pārmaiņas galu galā ir iespējamās. Aristotelis saka, ka “cilvēka laba morālā nostāja ir ieraduma rezultāts”. Ieradumu iegūšana prasa laiku, vingrināšanos un iedrošinājumu no apkārtējiem. Tāpēc Aristotelis uzskata, ka cilvēki, kuriem trūkst tikumu, drīzāk jāuzskata par nelaimīgiem, nevis ļauniem. Tas, kas viņiem būtu vajadzīgs, nav rājiens vai ieslodzīšana cietumā, bet gan labāki audzinātāji, vairāk noderīgu padomu.

[Video turpinājumā citi jautājumi, kas nav iekļauti nodarbības plānā: **[3:12] Otrais: kam ir domāta māksla?** **[4:47] Trešais: Kādēļ ir draugi?** **[5:48] Ceturtais: Kā idejas var izcelties aizņemtajā pasaulē?]**

Transcription (in English)

Aristotle

https://www.youtube.com/watch?v=csIW4W_DYX4 - 7:30 minutes

[0:00] Aristotle was born around 384 BC in the ancient Greek kingdom of Macedonia, where his father was the royal doctor. He grew up to be arguably the most influential philosopher ever, with modest nicknames like 'the master' and simply 'the philosopher'. His first big job was tutoring Alexander the Great who, soon after, went out and conquered the known world. Aristotle then headed off to Athens, worked with Plato for a bit, then branched out on his own. He founded a little school called the Lyceum. French secondary schools - 'the lycees' - are named in honour of this venture. He liked to walk about while teaching and discussing ideas. His followers were nicknamed 'peripatetics' - 'the wanderers.' His many books are actually lecture notes.

[0:45] Aristotle was fascinated by how many things actually work: how does a chick grow in an egg? How do squid reproduce? Why does a plant grow well in one place and hardly at all in another? And – most importantly - what makes a human life, and a whole society, go well? For Aristotle, philosophy was about practical wisdom. Here are four big philosophical questions he answered.

[1:08] One: what makes people happy? In the 'Nicomachean' ethics (the book got its name because it was edited by his son, Nicomachus) Aristotle set himself the task of identifying the factors that lead people to have a good life - or not. He suggested that good and successful people all possess distinct 'virtues' - and proposed that we should get better at identifying what these are, so that we can nurture them in ourselves and honour them in others. Aristotle zeroed in on 11 virtues: courage, temperance, liberality, magnificence, magnanimity, pride, patience, truthfulness, wittiness, friendliness, modesty.

[1:44] Aristotle also observed that every virtue seems to be bang in the middle of two vices. It occupies what he termed 'the golden mean' [a perfectly balanced plank on triangle] between two extremes of character. For example, in Book IV of his Ethics, under the charming title of 'Conversational Virtues: wit, buffoonery and boorishness', Aristotle looks at ways people are better or worse at conversation. (knowing how to have a good conversation is one of the ingredients of the good life, Aristotle recognised). Some people go wrong because they lack a subtle sense of humour: that's the "boor", someone "useless for any kind of social intercourse, because he contributes nothing and takes offence at everything.' But others carry humour to excess: 'The buffoon cannot resist a joke, sparing neither himself, nor anybody else provided that he can raise a laugh, and saying things that a man of taste would never dream of saying.' So, the 'virtuous' person is in the golden mean in this area: witty, but tactful.

[2:39] A particularly fascinating moment is when Aristotle draws up a table of 'too little' 'too much' and 'just right' around the whole host of virtues. We can't change our behaviour in any of these areas just at the drop of a hat. But change is possible, eventually. 'Moral goodness' says Aristotle 'is the result of habit'. It takes times, practice, encouragement. So, Aristotle thinks, people who lack virtue should be understood as unfortunate rather than wicked. What they need is not scolding or being thrown in prison but better teachers, more guidance.

[3:12] Two: what is art for? [4:47] Three: What are friends for? [5:48] Four: how can ideas cut through in a busy world?